

Οι τροποποιήσεις του ΚΠοΔ στα ένδικα μέσα, στις ειδικές διαδικασίες και στο γενικό μέρος της αναγκαστικής εκτέλεσης βάσει του ν. 4335/2015*

Στέφανου Στ. Πανταζόπουλου

Εφέτη, Αναπληρωτή Καθηγούπη
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

A. Γενικά

Θα ήθελα, κατ' αρχάς, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων για την εξαιρετική τιμή που μου έκανε να παρουσιάσω τις πρόσφατες νομοθετικές τροποποιήσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Πριν αναφερθώ στις τροποποιήσεις αυτές θα ήθελα να επισημάνω δύο πράγματα. Πρώτον, το σχέδιο νόμου που συνέταξε η Επιτροπή Χαμηλοθώρη και που αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησεων στην ημερίδα που είχε λάβει χώρα στο Εφετείο Αθηνών τον Μάιο του 2014¹ σε σχέση με τις νέες διατάξεις διαφέρει σε πολλά σημεία. Το τελικό σχέδιο που ψηφίστηκε πρόσφατα έχει λάβει υπ' όψιν του τις παρατηρήσεις της θεωρίας κατά την οποία αφορούν στα ένδικα μέσα και στην αναγκαστική εκτέλεση.

Η δεύτερη παρατήρηση είναι ότι τον Μάιο 2015 συνετήθη από τη Υπουργείο Δικαιοσύνης άλλη Επιτροπή, υπό τον Αρεοπαγίτη Κράνη, στην οποίαν είχα την τιμή να μετέχω ως μέλος. Η Επιτροπή αυτή κατόρθωσε σ' ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα να προτείνει σημαντικές τροποποιήσεις του κατατεθέντος νόμου σε ορισμένα ζητήματα και, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ισχύουσες δικονομικές αρχές, να επιτύχει, κατά τη γνώμη μου, ένα δίκαιο και ισότιμο συγκερασμό μεταξύ των απόψεων και αντιθέσεων σχετικά με τις ισχύουσες ρυθμίσεις και αυτές που τελικά ψηφίστηκαν με τον ν. 4335/2015, που ως γνω-

στό τέθηκε ως προαπαιτούμενο για τη γνωστή έναρξη των διαπραγματεύσεων της Ελληνικής Κυβέρνησης και της ΕΕ. Έκτοτε οι εργασίες της Επιτροπής σταμάτησαν λόγω των γνωστών γεγονότων για τη διαπραγμάτευση της Ελλάδος. Ο τότε και νυν Υπουργός Δικαιοσύνης είχε εξαγγείλει ότι η Επιτροπή αυτή θα συνεχίσει τις εργασίες της, προκειμένου να εξομαλυνθούν οι αντιθέσεις και οι αντιδράσεις που είχαν διατυπωθεί σε πλείστα του ενός δογματικά και πρακτικά ζητήματα από διάφορους επιστημονικούς συλλόγους και γενικότερα τη θεωρία και τους δικαστικούς πειτούργοις, πλην όμως κάτι τέτοιο δεν έχει λάβει χώρα μέχρι σήμερα.

B. Οι τροποποιήσεις στα ένδικα Μέσα

Οι νέες ρυθμίσεις στο κεφάλαιο των ενδίκων μέσων είναι βέβαια πολύ περιορισμένες σε σχέση με ό,τι ισχύει για τη δίκη στα πρωτοβάθμια δικαστήρια. Ως γενική παρατήρηση μπορεί να λεχθεί ότι είτε πρόκειται για καταφάνως νέες ρυθμίσεις, είτε υιοθετούνται τώρα ήδη προταθείσες ρυθμίσεις προηγούμενων νομοθετικών επιτροπών, οι οποίες τελικώς δεν είχαν γίνει διάταξη νόμου, είτε επαναφέρεται εκ νέου σε ισχύ προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς. Θα αναφερθώ στις πιο βασικές απ' αυτές.

Κατ' αρχάς, δεν καταργείται το μονομελές εφετείο ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, όπως είχε προταθεί αρχικά. Η καθιέρωση του μονομελούς εφετείου ήταν κατ' εξοχήν μια διαρθρωτική αλλαγή, που αντικατέστησε ένα σύστημα, το οποίο ίσχυε για πάρα πολλά χρόνια. Πρόκειται για μία κατά τη γνώμη μου επιτυχή ρύθμιση που έτυχε της αποδοχής πολύ μεγάλου αριθμού των δικαστικών πειτούργων. Επινέρχεται η προθεσμία κλήτευσης των διαδικασιών στη δίκη των ενδίκων μέσων σε τριάντα ημέρες από εξήντα, που ίσχυε, ενώ δεν επιτρέπεται κύρια παρέμβαση

(*) Εισήγηση στην Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων στην ημερίδα με θέμα «Οι πρόσφατες τροποποιήσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Παρουσίαση-Κριτική προσέγγιση», που έγινε στην Πύλο στις 24 Οκτωβρίου 2015.

(1) Βλ. Ο νέος Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, ΕΠοδΔ 2014, 156επ, όπου και διάφορες εισηγήσεις.

στον δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, ως απόρροια της γενικότερης νομοθετικής επέμβασης στην πρωτοβάθμια δίκη.

Με τα άρθρα 518 § 2 και 564 § 3 η καταχρηστική προθεσμία για την άσκηση της έφεσης ή της αναίρεσης, όταν δεν επιδίδεται η απόφαση καθορίζεται από τα τρία χρόνια σε δύο χρόνια από τη δημοσίευσή της, ζήτημα που άπτεται της νομοθετικής πολιτικής για τη γρήγορη τελεσιδικία ή το αμετάκλητο της απόφασης.

Η επόμενη σημαντική αλλαγή είναι ως προς την ακολουθούμενη διαδικασία εκδίκασης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου που εναρμονίζεται με τις αλλαγές ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και γι' αυτό εφαρμόζονται οι διατάξεις που ορίζονται στο νέο άρθρο 524 § 1 ΚΠοΔ. Οι προτάσεις κατατίθενται, έστω και πιλεκτρικά (άρθρα 524 § 1, 237 § 9), μέχρι την έναρξη της συζήτησης και η κατάθεση της προσθήκης σε αυτές έως τη δωδεκάτη ώρα της τρίτης εργάσιμης ημέρας μετά τη συζήτηση, ανεξάρτητα από το εάν την έφεση ασκεί ο ερημοδικών διάδικος, ή εάν η συζήτηση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο έγινε κατ' αντιμωρίαν. Τούτο είναι συνέπεια της τελείως διαφορετικής ρύθμισης του άρθρου 237 ΚΠοΔ στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ενώ παραμένει η ρύθμιση για την προφορικότητα της συζήτησης της έφεσης από ερημοδικασθέντα διάδικο στον πρώτο βαθμό. Υπάρχει, επίσης, δυνατότητα τηλεδίκησης (άρθρα 524 § 1, 237 §§ 10 - 11) και διαταγή αυτοψίας ή πραγματογνωμοσύνης με προφορική ανακοίνωση του δικαστηρίου στο ακροατήριο (524 § 1, 591 § 4 ΚΠοΔ), προφανώς για την υπόθεση που ο εκκαλών έχει ερημοδικαστεί στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, διάταξη η οποία θα είναι ανεφάρμοστη, όπως ανεφάρμοστη ήταν, όταν ίσχυε για τη πρωτοβάθμια δικαστήρια της τακτικής διαδικασίας. Στο άρθρο 524 § 3 ΚΠοΔ ορίζεται πλέον ότι όταν ερημοδικεί ο εκκαλών η έφεση απορρίπτεται, και καταργείται η προηγούμενη ρύθμιση του ν. 3994/2011, στην οποία ορίζονται οι διατάξεις για την ερημοδικία του ενάγοντος.

Το άρθρο 527 ΚΠοΔ ως προς τη δυνατότητα υποβολής νέων πραγματικών ισχυρισμών στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο εναρμονίζεται με τις νέες ρυθμίσεις της πρωτοβάθμιας δίκης και επιτρέπεται τελικώς η υποβολή τους στις υποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 269 ΚΠοΔ, το οποίο όμως στην πρωτοβάθμια δίκη καταργείται, ενώ τέτοια δυνατότητα δεν υπήρχε με το αρχικό νομοσχέδιο. Η ρύθμιση είναι ορθή και επιλύει πολλά ζητήματα από την προαναφερθείσα κατάργηση του άρθρου 269 ΚΠοΔ στην πρωτοβάθμια δίκη.

Οι προς τη ένδικη μέσο της αναψηλάφησης παραμένει τελικώς ο πόλος με αρ. 10 του άρθρου 544 ΚΠοΔ, αν και είχε προταθεί η κατάργησή του. Όπως επίσης, τελικώς,

δεν προστέθηκε ο άλλος πόλος, που είχε προταθεί και από προηγούμενες νομοθετικές επιτροπές², και αναφέροταν στην αναγκαιότητα της εξαφάνισης της τροποποίησης της απόφασης για να αποκατασταθεί η παραβίαση δικαιωμάτος της ΕΣΔΑ που διαπιστώθηκε με απόφαση του ΕΔΔΑ. Ο πόλος αυτός εναρμονίζεται με αντίστοιχη ρύθμιση της ποινικής δίκης και την άσκηση αίτησης επανάληψης διαδικασίας (άρθρο 525 αρ. 5 ΚΠΔ) και είναι ουσιαστικώς ζήτημα νομοθετικής πολιτικής η ισχύη που επιθέτησε, ανάλογα με την εκάστοτε οπτική γωνία. Τέλος, προστίθεται ως πόλος αναψηλάφησης στο άρθρο 544 αρ. 6 ΚΠοΔ η στήριξη της απόφασης σε ψευδή ένορκη βεβαίωση, κάτι που γινόταν ήδη δεκτό στη θεωρία³ και νομολογία⁴.

Οι αποφάσεις του Αρείου Πάγου εξακολουθούν να προσβάλλονται με αναψηλάφηση, όταν δικάζει κατ' ουσίαν σύμφωνα με τις διακρίσεις του άρθρου 580 § 3 ΚΠοΔ. Η καταχρηστική προθεσμία των τριών της αναψηλάφησης παραμένει, παρά το ότι είχε προταθεί αρχικώς η αύξησή της σε πέντε χρόνια. Η κατάθεση των προτάσεων γίνεται έως την έναρξη της συζήτησης και η προσθήκη σ' αυτές την τρίτη εργάσιμη ημέρα μετά τη συζήτηση, δηλ. εδώ εφαρμόζεται το άρθρο 524 § 1 εδ. β ΚΠοΔ που ισχύει στην έφεση.

Στο δίκαιο της αναίρεσης επέρχονται πολύ σημαντικές αλλαγές, άλλες κατανοητές και άλλες μπορούν να προκαλέσουν ισχυρές επιφυλάξεις. Συγκεκριμένα, προστίθενται ως πόλοι αναίρεσης κατά των αποφάσεων των ειρηνοδικών οι αρ. 8 και 19 του άρθρου 559, δηλ. λήψη ό μη υπ' όψιν πραγματικών ισχυρισμών και ο έλεγχος της εκ πλαγίου παράβασης του κανόνος δικαίου σε εναρμόνιση με τη συνταγματική επιταγή για την αιτιολογία της δικαστικής απόφασης. Το ζήτημα της de lege ferenda διεύρυνσης των πλόγων αναίρεσης κατά των αποφάσεων των ειρηνοδικών κατά το άρθρο 560 ΚΠοΔ έχει τεθεί και στο παρελθόν, δίκως όμως μέχρι την τελική ρύθμιση να ευδοθεί τούτο. Πρόσφατα, μάλιστα, η Επιτροπή Παπανικολάου για την τελική διαμόρφωση του ΚΠοΔ είχε προτείνει να συμπεριληφθεί στο άρθρο 560 ο πόλος προηγούμενης αναίρεσης στις δίκες εκτέλεσης, όταν το δικαστήριο παρά τον νόμο κήρυξε ή δεν κήρυξε ακυρότητα ή έκπτωση από

το δικαίωμα ή απαράδεκτο. Η πρόταση δεν έγινε τελικώς δεκτή. Συνδέεται το θέμα αυτό και με την εκάστοτε ακολουθούμενη νομοθετική πολιτική και επί πλέον, στην προκειμένη περίπτωση, είτε με την αύξηση της υπερικής αρμοδιότητας του ειρηνοδικείου και την επιδιωκόμενη ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, είτε με την ωρίμανση των συνθηκών για την υιοθέτηση μιας τέτοιας ρύθμισης. Βέβαια, δεν νομίζω, ότι αυτή η ρύθμιση θα αντέξει στον χρόνο εν όψει του αριθμού υποθέσεων που θα κατακλύσει το Ανώτατο Ακυρωτικό καθώς επίσης και αν ενδείκνυται από την άποψη της οικονομικής Θεώρησης της απονομής της Δικαιοσύνης, λαμβανομένης υπ' όψιν και της καταβολής του παραβόλου των ενδίκων μέσων που απαιτείται.

Διαρθρωτική αλλαγή επέρχεται στην αναιρετική δίκη σε σχέση με την κατάργηση του εισηγητή αρεοπαγίτη και των συναφών διατάξεων για τον διορισμό του (με ορισμένες εξαιρέσεις που, όπως θα δούμε στη συνέχεια, αυτές δεν αναφέρονται στο αρχικό νομοσχέδιο της Επιτροπής Χαμ-
πλίθωρη), την κατάθεση εισήγησης, τη δυνατότητα αναβο-
λής της συζήτησης, την αυτεπάγγελτη εξέταση των λόγων
αναίρεσης δίκιας πρόταση του εισηγητή κατά το άρθρο
562 § 4 ΚΠολΔ και τη διαδικασία συζήτησης της αναί-
ρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου σύμφωνα με τα μέχρι⁵
τώρα ισχύοντα άρθρα 458, 562, 571, 574, 575 ΚΠολΔ.
Στην εισηγητική έκθεση⁵ ορίζεται ότι η κατάργηση αυτή
κρίθηκε αναγκαία για τη συμμόρφωση προς τις αποφά-
σεις του ΕΔΔΑ που αφορούν καταδίκες για παραβίαση της
αρχής της ισότητας των όπλων λόγω της εισήγησης και για
την εξοικονόμηση χρόνου μάταιης εργασίας. Πρόκειται για
ρύθμιση που είναι τελείως νέα από τη σύσταση του ελλη-
νικού κράτους, όπου στα άρθρα 822 και 826 ΠολΔ οριζό-
ταν ο ορισμός εισηγητή αρεοπαγίτη και η σύνταξη έκθεσής
του, η οποία διαβαζόταν κατά την επ' ακροατηρίου διαδι-
κασία. Το ισχύον νομοθετικό καθεστώς μέχρι και σήμερα
είχε επηρεαστεί από τα ισχύοντα στη Γαλλία λόγω και της
γαλλικής παιδείας του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης Μάου-
ρερ. Υπενθυμίζεται εδώ ότι ο εισηγητής αρεοπαγίτης είχε
σημαντικές αρμοδιότητες, οι οποίες ορίζονταν στο άρθρο
571, όπως τούτο είχε τροποποιηθεί με τον ν. 2915/2001
και στη συνέχεια με τον ν. 3043/2002, οι οποίες όμως
καταργήθηκαν με τον ν. 3994/2011, που επανέφερε ουσι-
αστικά σε ισχύ το νομοθετικό καθεστώς πριν από το ν.
2915/2001. Παρά την έλλειψη προσωπικής εμπειρίας ως
δικαστικού λειτουργού του Αρείου Πάγου και παρά την
υιοθέτηση της πρότασης αυτής από την Ολομέλεια του
Αρείου Πάγου, με το βασικό επιχείρημα ότι αποφεύγε-

(5) Εισηγητική έκθεση, σ. 15.

ται μάταιν δικαστική ενέργεια, ιδίως όταν η συζήτηση της αναίρεσης μάταιώνεται ή ο αναιρεσίων παραιτείται από το ένδικο μέσο μετά την κατάθεση της εισήγησης, ισχυρές επιφυλάξεις μπορούν να διατυπωθούν ως προς την ως άνω ρύθμιση. Στις προπαρασκευαστικές εργασίες του ΚΠοΔΔ (Συντακτική Επιτροπή) ο Εισηγητής των σχετικών διατάξεων *Γ. Ράμπος* πρότεινε κατά βάση το ισχύον μέχρι τότε απλήα και μέχρι σήμερα καθεστώς, θεωρώντας δεδομένη και αναμφισβήτητη την ύπαρξη του εισηγητή αρεοπαγίτη. Ακόμα και ο *Οικονομόπουλος⁶*, αφού πρόβαλε σημαντικές αντιρρήσεις κατά της προταθείσας τότε ρύθμισης με το σκεπτικό ότι ο εισηγητής καταρτίζει εισήγηση χωρίς να γνωρίζει επακριβώς τους ισχυρισμούς των διαδίκων και ότι τούτο είναι άτοπο, καθόσον μετέχει στη συνέχεια στη σύνθεση του δικαστηρίου, με συνέπεια να δημιουργείται αντιδικία μεταξύ του εισηγητή και των διαδίκων, και ότι ο εισηγητής θα είναι δύσκολο να μεταβάλλει άποψη, πρότεινε ο ίδιος στη συνέχεια να εκφέρει γνώμην ο εισηγητής περί των αναφυόμενων ζητημάτων, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να εκφέρει τη γνώμη του στην υπόθεση και δίχως να λαμβάνουν γνώση αυτής οι διάδικοι, παρά μόνον ο *Εισαγγελέας*, και επι πλέον αναγνώρισε ότι ακόμη και η εισήγηση με αυτό το περιεχόμενο θα «διευκόλυνε πολύ την επ' ακροατηρίου διαδικασίαν και την κατανόησιν της υποθέσεως από το δικαστήριο σε τρόπο ώστε να είναι δυνατή η ταχεία μετά τη συζήτηση έκδοσις της αποφάσεως, καθόσον η μετά χρόνον από της συζήτησης διάσκεψη και η έκδοση απόφασης καθιστά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία δέον ν' αποτελεί το κύριον μέρος της διαδικασίας, σχεδόν άνευ σημασίας». Τις επιφυλάξεις αυτές υιοθέτησε και ο *Σακκέτας⁷* και πρότεινε για να μην χθάπτεται το δικαστικό γόντρο να μην λαμβάνουν γνώσης εισήγησης του αρεοπαγίτη οι διάδικοι, και διαπίστωσε ότι «ως εκ της φύσεως της εργασίας ταύτης είναι αδύνατον να περιοριστεί μόνον στην επισήμανση των νομικών θεμάτων, διότι ο εισηγητής κυρίως έχει να αναπτύξει την επί της εννοίας των νόμων γνώμη του και να εκφράσει κατ' ανάγκην ότι τοιαύτη είναι η έννοια τούτων ή ότι προτιμά εκ πλειόνων την μίαν, οπότε κατ' ανάγκην θα προκύπτει η γνώμη του περί του εάν καλώς ή κακώς εδίκασε το νομισματικόν δικαστήριον ερμηνεύσαν ούτως ή άλλως τον «όμο», ενώ προσέθεσε ότι εάν επιθέγει το σύστημα της μη καταγραφής της άποψης του εισηγητή, η εισήγηση θα είναι άνευ ουσιαστικού περιεχομένου, αν αυτός περιορίζεται στη θεωρητική αναγραφή διαφόρων γνωμών. Δηλ. όλην,

⁶⁾ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας Γ', 1951, σ. 452.

⁷⁾ Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας Γ', 1951, σ. 453.

αμφισβήτηση αναφέρθηκε όχι στην ύπαρξη του εισογυπτίου αρεοπαγίτη, αλλά σ' αυτό τούτο το περιεχόμενο της εισογυπτικής του έκθεσης. Ο πρόεδρος της ως άνω επιτροπής⁸ είχε διατυπώσει την άποψη ότι το σύστημα αυτό, δηλ. της προδικασίας με την εισήγηση του εισογυπτή «παρέχει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει σοβαράν και εμπεριστατωμένο συζήτηση της υπόθεσης, δεδομένου του απαιτούμενου χρόνου στους διαδίκους και τον εισήγητήν αρεοπαγίτην, όπως μελετήσουν τα αναφυόμενα νομικά ζητήματα εν πλήρει γνώσει και όλων των αντιθέτων απόψεων». Ανάλογα υποστριζονται σήμερα μάλιστα στη θεωρία⁹, δηλ. ότι η χρησιμότητα του θεσμού του εισογυπτή αρεοπαγίτη είναι αδιαμφισβήτητη και η έκθεσή του συμβάλλει αποφασιστικά στην εύρυθμή εξέλιξη της αναιρετικής διαδικασίας και την ορθότερη κρίση του Δικαστηρίου και διασφαλίζει στους διαδίκους το δικαίωμα υπεράσπισης και την ισότητα των όπλων.

Η δυνατότητα εξ άλλου αυτεπάγγελτης εξέτασης ορισμένων πλόγων αναίρεσης κατά το άρθρο 562 § 4 ΚΠολΔ από το δικαστήριο, συνεπάγεται ότι ο αναίρεσιβλητος δικάζεται χωρίς να μπορεί να αναπτύξει τις απόψεις του και να υπερασπίσει τον εαυτόν του. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι το άρθρο 1015 του γαλλικού ΚΠολΔ ορίζει ότι το δικαστήριο οφείλει να γνωστοποιήσει στους διαδίκους την πιθανότητα αυτεπάγγελτης εφαρμογής ορισμένων πλόγων αναίρεσης και να τους τάξει προθεσμία για να εκθέσουν τις απόψεις τους, ενώ επ' ευκαιρία της ίδιας διάταξης η αυτεπάγγελτη εξέταση πλόγων αναίρεσης χωρίς προηγούμενη ενημέρωση των διαδίκων και δη του αναίρεσιβλήτου προσκρούει ευθέως στο δίκαιο της ΕΣΔΑ και θα αποτελέσει αιτία καταδίκης της Ελλάδας. Ανεξάρτητα από τα πιο πάνω, έχω την αίσθηση ότι το ισχύον καθεστώς έχει πλειουργήσει καλώς για όλα τα μέχρι τώρα χρόνια, δίκως κάποιο πρόβλημα, δεν νομίζω ότι πρόκειται να βελτιωθεί κάτι από τη νέα ρύθμιση, μάλιστα μπορεί να είναι αιτία καθυστέρησης έκδοσης της απόφασης από το τμήμα του Αρείου Πάγου, και ουσιαστικά το Ανώτατο Ακυρωτικό μετατρέπεται κατ' αποτέλεσμα σε δικαστήριο ουσίας ως προ την ακοίλουθούμενη διαδικασία συζήτησης και έκδοσης της απόφασης και σε κάθε περίπτωση το ισχύον σύστημα έχει πετύχει στην πράξη και επομένως κάτι που έχει επιτύχει δεν πρέπει να αντικαθίσταται.

(8) Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας Γ', 1951, σ. 296.

(9) Βλ. *Nika*, Πολιτική Δικονομία III, Ένδικα μέσα, 2007, σ. 532 - 533.

ΕΠολΔ 2015

άρθρου 571 ΚΠολΔ, ότι αυτή επιβαρύνει αντί να αποφορτίσει τον Άρειο Πάγο γι' αυτό και η σχετική ρύθμιση είχε περιπέσει σε πλήρη αχροσία¹¹.

Τέλος, στο άρθρο 585 ΚΠολΔ ορίστηκε η προθεσμία άσκησης των πρόσθετων πλόγων ανακοπής ανάλογα με τις νέες ρυθμίσεις της πρωτοβάθμιας δίκης στην τακτική διαδικασία, έτσι ώστε οι πρόσθετοι πλόγοι στην τελευταία να ασκούνται σε προθεσμία εξήντα ημερών από την κατάθεση της ανακοπής, ενώ στις ειδικές διαδικασίες διατρέθηκε η προθεσμία των οκτώ ημερών πριν από τη συζήτηση. Έτσι, όμως, ανακύπτουν ζητήματα ως προς τη νομική φύση της ως άνω προθεσμίας, όπου η μεν πρώτη αναμφίβολα θεωρείται προθεσμία ενέργειας, η δε δεύτερη προπαρασκευαστική με τις απ' εδώ παραπέρα συνέπειες¹², ενώ η δικαιοιογυπτική αρχή της διάταξης, που είναι η αρχή της προδικασίας, απλίσιωνται, τουλάχιστον στην τακτική διαδικασία.

Γ. Οι τροποποιήσεις στις Ειδικές Διαδικασίες

Τα βασικά ερωτήματα που κλήθηκαν να απαντήσουν οι εκάστοτε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές στο πεδίο των δικών των ειδικών διαδικασιών ήταν δύο. Πρώτον, η ενοποίηση ή μη των πλειόνων ειδικών διαδικασιών σε μια ενιαία διαδικασία με ταυτόχρονη κατάργηση των κατ' ιδίαν διαφοροποιημένων ρυθμίσεων σε μερικότερα ζητήματα, εν όψει των απλεπάληπτων νομοθετικών επεμβάσεων στις δίκες αυτές. Και δεύτερο, το ερώτημα της σύγκλισης τακτικής διαδικασίας και ειδικών διαδικασιών¹³.

Στο πρώτο ερώτημα απάντησε θετικά η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή υπό την προεδρία του Καθηγούτη Κλαμαρή και μετέπειτα του Αντιπροέδρου Παπανικολάου¹⁴. Οι διατάξεις του νέου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας λαμβάνουν υπ' όψιν τους και στηρίζονται εν πολλοίσι στο προαναφερθέν Σχέδιο. Αυτή η γενικά θετική αποδοχή των τροποποιήσεων για τις Ειδικές Διαδικασίες οφείλεται στο ότι, παρά την εμφάνιση ριζικής αναμόρφωσης, δεν μεταβάλλεται η ουσία των ειδικών διαδικασιών¹⁵. Ο σκοπός, συνεπώς, των τροποποιήσεων ήταν η ενοποίηση και

(11) Αιτιολογική έκθεση ν. 3994/2011, σ. 80, 81.

(12) Για το σχετ. ζήτημα, βλ. πρόσφατα Πανταξόπουλο, Πρόσθετοι λόγοι ανακοπής, 2015, σ. 71επ με τις εκεί π.π. στη θεωρία και νομολογία.

(13) Βλ. Τιμαγένη, Διαφορές από την οικογένεια, τον γάμο και την ελεύθερη συμβίωση, ΕΠολΔ 2014, 216.

(14) Βλ. Πρόταση Σχεδίου Νόμου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την αναμόρφωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, 2008, σ. 87επ, 189επ.

(15) Τιμαγένης, δ.π., ΕΠολΔ 2014, 215.

απλοποίηση των ειδικών διαδικασιών και οι περισσότερες μεταβολές υπορετούν αυτόν τον σκοπό χωρίς να μεταβάλλεται η ουσία και η βασική φιλοσοφία των ειδικών διαδικασιών. Τις διατάξεις αυτές υιοθέτησε και η Επιτροπή Κράνη με ορισμένες όμως ειδικές διαφοροποιήσεις.

Έτσι, οι ειδικές διαδικασίες ενοποιήθηκαν και κατατάχθηκαν συστηματικά σε τρεις κατηγορίες, α) τις διαφορές από την οικογένεια, τον γάμο και την ελεύθερη συμβίωση (άρθρα 592 - 613), που καθίπτουν το αντικείμενο των ισχύοντων άρθρων 592 § 1 (γαμικές διαφορές), 614 § 1 (σχέσεις γονέων και τέκνων) και 681Β § 1 (επιμέλεια τέκνου και πλοιές διαφορές από τον γάμο), β) τις περιουσιακές διαφορές (άρθρα 614 - 622Β) που καθίπτουν τις διαφορές των ισχύοντων άρθρων 647 (μισθωτικές διαφορές), 663 (εργατικές διαφορές), 677 (διαφορές από αμοιβές), 681Α (διαφορές από αυτοκίνητα), 681Δ (διαφορές από προσβολές από ΜΜΕ) και 635 (διαφορές από πιστωτικούς τίτλους) και γ) «Διαταγές» (με δύο τίτλους) α) η διαταγή πληρωμής και β) η διαταγή απόδοσης χρήσης μισθίου (άρθρα 623 - 646). Αποτέλεσμα αυτών των ενοποιήσεων και απλοποιήσεων είναι ότι ο αριθμός των άρθρων που αφορούν τις ειδικές διαδικασίες μειώθηκε από 97 σε 58 με μεγαλύτερη όμως έκταση περιεχομένου.

Στο δεύτερο ερώτημα, της σχέσης δηλ. μεταξύ τακτικής και ειδικών διαδικασιών, η τάση που είχε επικρατήσει ήταν αυτή της σύγκλισης μεταξύ τους. Η τάση αυτή αποτελείται πλέον παρελθόν εν όψει των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα στην τακτική διαδικασία. Τρανή απόδειξη περί τούτο είναι ότι ο νομοθέτης αναγκάστηκε στο άρθρο 591 § 2 ΚΠολΔ να ορίσει κάτι το εντελής αυτονότο υπό άλλης συνθήκες, δηλ. ότι η συζήτηση ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων στις δίκες αυτές είναι προφορική. Όπως, επίσης, και η άλλη διάταξη του άρθρου 591 § 1 στοιχ. δ' κατά την οποίαν τα περιεχόμενα στις προτάσεις μέσα επίθεσης και άμυνας προτείνονται συνοπτικά και προφορικά και καταχωρίζονται στα πρακτικά συζήτησης, διαφορετικά είναι απαράδεκτα.

Στο Κεφάλαιο Α' του Τέταρτου Βιβλίου εντάσσονται οι γενικές διατάξεις, δηλ. εκείνες που έχουν γενική εφαρμογή σε όλες τις ειδικές διαδικασίες. Έτσι, στο άρθρο 591 ΚΠολΔ ορίζονται ενιαία σ' όλες τις δίκες των ειδικών διαδικασιών οι διαδικαστικοί κανόνες για την κλήτευση των διαδίκων, θεσπίζεται δηλ. πλέον ενιαία προθεσμία κλήτευσής τους 30 ημέρες πριν από τη συζήτηση, ενώ ταυτόχρονα καταργούνται ορθώς όλες οι επιμέρους ρυθμίσεις, οι οποίες θέσπιζαν διαφορετική προθεσμία ως προς τις συγκεκριμένες ειδικές διαδικασίες, όπως και οι επιμέρους ειδικές διατάξεις που όριζαν διαφορετική –συντομότερη– προθεσμία στις διαδικασίες ενδίκων μέσων σε ορισμένες ειδικές διαδι-

κασίες. Καταργούνται επίσης οι επιμέρους αποκλίνουσες διατάξεις περί εγγραφής ή μη στο πινάκιο. Περαιτέρω, η άσκηση των κάθε μορφής παρεμβάσεων τρίτων οριοθετείται με χρονικό σημείο τη συζήτηση της υπόθεσης. Ορίζεται η άσκηση της ανταγωγής, αντέφεσης και πρόσθετων πλόγων έφεσης μόνο με αυτοτελές δικόγραφο. Η νομοθετική αυτή μεταβολή είναι ορθή και διασφαλίζει την τήρηση προδικασίας σε αντίθεση προς την προηγούμενη δυνατότητα άσκησης ανταγωγής και πρόσθετων πλόγων έφεσης και με τις προτάσεις ή ακόμη και προφορικά στο ακροατήριο, παύον δε να μετατρέπονται οι προτάσεις του εναγομένου, από δικόγραφο απευθυνόμενο στο δικαστήριο, σε εισαγωγικό δίκινο δικόγραφο.

Οι δίκες των ειδικών διαδικασιών δανείζονται από την τακτική διαδικασία την υποχρεωτική κατάθεση των προτάσεων, ενώ καταργείται η δυνατότητα προφορικής υποβολής ισχυρισμών που δεν περιέχονται στις προτάσεις, όπως ισχύει σήμερα στο άρθρο 591 § 1 στοιχ. γ' ΚΠολΔ. Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί ότι με βάση την παραπομπή του άρθρου 591 ΚΠολΔ στα άρθρα 1 έως 590 εφαρμόζεται και στις δίκες των ειδικών διαδικασιών το άρθρο 340 ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο το δικαστήριο λαμβάνει υπ' όψιν του αποδεικτικά μέσα που πληρούν τους όρους του νόμου απλά και αυτά που δεν πληρούν τους όρους του νόμου, με την επιφύλαξη των άρθρων 393 και 394 ΚΠολΔ. Επομένως, οι αποδεικτικοί περιορισμοί των άρθρων αυτών ισχύουν και στις δίκες των ειδικών διαδικασιών με το οποίο το δικαστήριο λαμβάνει υπ' όψιν του αποδεικτικά μέσα που πληρούν τους όρους της προαναφερθείσες περιπτώσεις του άρθρου 592 ΚΠολΔ. Το άρθρο 595 ΚΠολΔ, που αφορά τις έννομες συνέπειες της απουσίας διαδίκου, ακολουθεί το σύστημα της μονομερούς συζήτησης της υπόθεσης, επομένως η ερημοδικία του ενάγοντος σε αγωγή διαζυγίου δεν θα έχει ως συνέπεια την απόρριψη της αγωγής ως ανυποστήρικτης –και άρα τη διατήρηση του γάμου– απλά ενδεχομένως και την αποδοχή της αγωγής, με συνέπεια τη λύση του γάμου. Επίσης, πρέπει να επισημανθεί το νέο άρθρο 613 ΚΠολΔ που καθιερώνει την υποχρέωση του δικαστηρίου να περιλάβει αυτεπαγγέλτως στο διατακτικό της απόφασης, με την οποία ανατίθεται η άσκηση της επιμέλειας στον έναν γονέα, καταψηφιστική διάταξη σε βάρος του άλλου γονέα να παραδώσει το τέκνο στον δικαιούχο γονέα και η απόφαση εκτελείται σύμφωνα με το ενισχυμένο άρθρο 950 ΚΠολΔ.

Ως προς την ερημοδικία των διαδίκων ισχύουν οι γενικές διατάξεις των άρθρων 271 και 272 τις δίκες της τακτικής διαδικασίας, με μόνη αδικαιοιλόγητη κατά τη γνώμη μου εξαίρεση του άρθρου 621 § 2 εδ. τελ. για τις δίκες των εργατικών διαφορών, όπου εξακολουθεί να ισχύει το σύστημα της μονομερούς συζήτησης.

ΕΠΟΛΔ 2015

Τέλος, τίθεται γενική διάταξη, άρθρο 591 § 7, ότι οι διατάξεις που ισχύουν για την εκδίκαση της υπόθεσης από τη πρωτοβάθμια δικαστήρια εφαρμόζονται στα ένδικα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης και της αναψηλάφησης, ενώ η αναίρεση εκδικάζεται κατά τις γενικές διατάξεις, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στις διατάξεις των άρθρων 591 έως 645.

α) Οι τροποποιήσεις στις προσωπικές εν γένει διαφορές

Προστέθηκαν οι

αναμφίβολα προ την ορθή κατεύθυνση και αποφεύγονται προηγούμενες νομολογιακές επιλογές και επιλύουν πρακτικά ζητήματα προ πραγμάτωση της οικονομίας της δίκης.

Όσον αφορά στις διαφορές που αφορούν σε προσβολές από δημοσιεύματα ή από ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, η διάταξη του άρθρου 614 αρ. 7 ρητά εντάσσει εδώ τις διαφορές που αφορούν σε περιουσιακή ζημία ή θική βλάβη προκληθείσα «μέσω διαδικτύου και γενικά κάθε άλλο σύγχρονο μέσο διάδοσης πληροφοριών και ειδήσεων».

Στις διαφορές από πιστωτικούς τίτλους επιτρέπεται η άσκηση ανταγωγής, εφόσον είναι συναφής με την κύρια αγωγή. Η διάταξη θα γεννήσει ερμηνευτικά ζητήματα ως προ την οριοθέτηση της έννοιας της συνάφειας.

Καταργείται, τέλος, ορθώς η διάταξη του άρθρου 680 ΚΠολΔ, η οποία επέβαλλε η αγωγή να εμπεριέχει, πέραν των προβλεπόμενων στο άρθρο 216 ΚΠολΔ στοιχείων, και πίνακα που να αναγράφει πλεπομερώς τις ζητούμενες αμοιβές, τις αποζημιώσεις και τα έξοδα στη διαδικασία των διαφορών από αμοιβές.

γ) Διαταγές

Στο Δ΄ Κεφάλαιο του Τετάρτου Βιβλίου με τίτλο «Διαταγές» συγκεντρώνονται σε μία ενότητα η διαταγή πληρωμής (άρθρα 623 - 634) και η διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακινήτου (άρθρα 637 - 646). Η συγκέντρωση των Διαταγών σε μία ενότητα είναι συστηματικώς επιτυχής, καθώς αμφότεροι οι θεσμοί χαρακτηρίζονται από την άμεση έκδοση εκτελεστού τίτλου βάσει μονομερούς διαδικασίας και τη μετάθεση του δικαιώματος ακρόασης (άμυνας) του καθ' ου στο σάδιο μετά από την έκδοση της διαταγής, με την άσκηση ανακοπής εναντίον της¹⁶.

I. Διαταγή πληρωμής

Σημαντικές είναι οι τροποποιήσεις στη διαταγή πληρωμής. Στο άρθρο 623 ΚΠολΔ προστίθεται η φράση ότι η έκδοση διαταγής πληρωμής μπορεί να ζητηθεί «εφόσον πρόκειται για ιδιωτικού δικαίου διαφορά». Ετσι, επιδιώκεται να επιλιχθεί νομοθετικά η αμφισβήτηση, αν η έκδοση διαταγής πληρωμής χωρεί και για απαιτήσεις υπαγόμενες στην δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων, εν όψει του ότι 3 αποφάσεις του ΑΠ είχαν ταχθεί υπέρ μιας τέτοιας δυνατότητας με βάση διοικητική σύμβαση, ενώ δύο άλλες υιοθέτησαν την αντίθετη εκδοχή¹⁷. Η αμφισβήτηση αυτή

επιλύθηκε ήδη προ την αρνητική κατεύθυνση. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο αντίθετα είναι δυνατή η έκδοση ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής με βάση διοικητική σύμβαση βάσει του Καν 1296/2006¹⁸. Επίσης πρέπει να μνημονευθεί εδώ η υπ' αριθ. 18/2005 απόφαση του ΑΕΔ, που δέχθηκε ότι η ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής με βάση διοικητική σύμβαση υπάγεται στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων. Βέβαια μεταγενέστερα το ζήτημα δεν έχει πλέον πρακτική σημασία και καθιστά αιλιστεμένη τη νομοθετική μεταρρύθμιση, εν όψει του ότι με τον ν. 4329/2015 ρυθμίζεται πιλέον της διαταγής πληρωμής για αξιώσεις από διοικητική σύμβαση που έχει συναφθεί στο πλαίσιο εμπορικής συναλλαγής από το Μονομελές Διοικητικό Εφετείο, η δε λοιπή διαδικασία και η προστασία του καθ' ου η διαταγή πληρωμής ορίζονται στα άρθρα 272Α έως 272Ι του ΚΔΔ. Το ερώτημα που προκύπτει όμως από την ως άνω προσθήκη είναι εάν θα μπορεί να εκδοθεί διαταγή πληρωμής από τον πολιτικό δικαστή βάσει αναγνωριστικής απόφασης διοικητικού δικαστηρίου για άλλη απάτηση που δεν προκύπτει από διοικητική σύμβαση.

Με βάση το άρθρο 624 § 2 ΚΠολΔ καταργείται η αρνητική διαδικαστική προϋπόθεση να μη διαμένει ο καθ' ου η διαταγή πληρωμής στην αιλιστεμένη κατά τον χρόνο έκδοσης της διαταγής και είναι επιτρεπτή πιλέον της διαταγής πληρωμής και κατά προσώπων κατοικούντων ή διαμενόντων στην αιλιστεμένη, όπως είχε προταθεί και σε προηγούμενες Επιτροπές¹⁹. Ως προ τους αγνώστου διαμονής, η έκδοση διαταγής πληρωμής παραμένει μη επιτρεπτή, εκτός αν το αγνώστου διαμονής πρόσωπο έχει νόμιμα διορισμένο αντίκλητο στην Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 142 ΚΠολΔ. Η νέα αυτή ρύθμιση ως προ τους κατοικούντων ή διαμένοντες στην αιλιστεμένη είχε επηρεαστεί ενδεχομένως από το βεληγικό και ιταλικό δικονομικό δίκαιο, που έχουν άρει την προαναφερθείσα αρνητική διαδικαστική προϋπόθεση, και είναι δικαιολογημένη, και εμφανής συνέπεια της προστασίας του δικαιώματος άμυνας με την ανακοπή, που επιτυγχάνεται με τις διασυνοριακές επιδόσεις μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 1393/2007 και της πολυμερούς Σύμβασης της Χάγης 1965, που κυρώθηκε²⁰.

(18) Βλ. σχετ. Πανταζόπουλο, Η ευρωπαϊκή διαταγή πληρωμής, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2012, σ. 50 και σημ. 161 με π.π..

(19) Πρόταση Σχεδίου Νόμου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την αναμόρφωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, 2008, σ. 90, 193. Σχέδιο Νόμου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την τελική διαμόρφωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, 2009, σ. 106, 234.

(20) Ποδηματά, Παρατηρήσεις επί των νέων άρθρων 623 έως 646 («Διαταγές») του Σχεδίου ΚΠολΔ 2014, ΕΠολΔ 2014, 230.

(21) Ποδηματά, Παρατηρήσεις επί των νέων άρθρων 623 έως 646 («Διαταγές») του Σχεδίου ΚΠολΔ 2014, ΕΠολΔ 2014, 230.

θηκε από την χώρα μας με τον ν. 1334/1983 για την επίδοση δικογράφων στην αιλιστεμένη.

Σημαντική είναι η διάταξη της § 2 του άρθρου 636 ΚΠολΔ, σύμφωνα με την οποία «Σε περίπτωση επίδοσης στο εξωτερικό [σ.σ. της διαταγής πληρωμής], για την έναρξη της προθεσμίας ανακοπής, των άρθρων 632 και 633 § 2, η επίδοση θεωρείται ότι συντελέσθηκε κατά τον χρόνο που προβλέπει το δίκαιο του κράτους διαμονής του παραλήπτη ή κατά τον χρόνο της πραγματικής παραλαβής [σ.σ. της διαταγής πληρωμής], η οποία αποδεικνύεται με έγγραφο ή δικαστική ομολογία». Η ρύθμιση διαφοροποιείται απ' αυτήν του άρθρου 136 § 1 ΚΠολΔ (η επίδοση σε κάτοικο αιλιστεμένη συντελείται με την παράδοση του επιδοτέου εγγράφου στη διαβιβάζουσα αρχή), είναι δε εύστοχη και μεριμνά για την πληρέστερη πραγμάτωση του δικαιώματος ακρόασης του καθ' ου η διαταγή οφειλέτη, και εναρμονίζεται προ τη βασική διάταξη του άρθ. 9 § 1 Κανονισμού 1393/2007, που θα έχει αποκλειστική εφαρμογή, όταν ο καθ' ου η διαταγή ανακόπτων είναι κάτοικος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εναλλακτικά, κρίσιμος αποβαίνει για την έναρξη της προθεσμίας της ανακοπής ο χρόνος της πραγματικής παραλαβής της διαταγής πληρωμής, αποδεικνύμενης εγγράφων ή με δικαιοσική ομολογία, ιδίως όταν η πραγματική παραλαβή συντελείται σε χρόνο διάφορο σε σχέση με την τυπική συντελεστή της επίδοσης κατά το δίκαιο του κράτους διαμονής του παραλήπτη²¹.

Ιδιαιτέρως σημαντική είναι η νέα διάταξη όμως του εδ. 2 του άρθρου 631 που καθιερώνει την αναστολή της εκτελεστότητας της διαταγής πληρωμής που εκδόθηκε κατά προσώπου με άγνωστη διαμονή ή έδρα στο εξωτερικό όσο διαρκεί η προθεσμία για την άσκηση της ανακοπής σύμφωνα με το άρθρο 632, επιτρέπεται όμως να ληφθούν ασφαλιστικά μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 724.

Η διάταξη προφανώς λαμβάνει υπ' όψιν τα ευρωπαϊκά δεδομένα ότι δεν είναι δυνατή η διασυνοριακή εκτέλεση της ελληνικής διαταγής πληρωμής, πριν από την εξάντληση της προθεσμίας ανακοπής εναντίον της. Έχει, δηλ. πρωτίστως υπ' όψιν την περίπτωση, κατά την οποία η διαταγή θα εκτελεσθεί στην αιλιστεμένη. Εφαρμόζεται, όμως, εν τέλει σε κάθε περίπτωση που ο καθ' ου κατοικεί ή διαμένει στην αιλιστεμένη ή είναι άγνωστης διαμονής αιλιστεμένης διορισμένο αντίκλητο στην Ελλάδα), δηλ. και όταν ακόμη η εκτέλεση της διαταγής κατά του οφειλέτη κατοίκου αιλιστεμένης θα γίνει επί περιουσιακών του στοιχείων ευρισκόμενων στην αιλιστεμένη²².

Περαιτέρω, κατά την § 4 του άρθρου 632 ΚΠολΔ, μετά από την άσκηση έφεσης κατά της απόφασης που απορρίπτει την ανακοπή και έως την συζήτηση της έφεσης, παρέχεται η δυνατότητα αίτησης αναστολής (έως την έκδοση οριστικής απόφασης επί του ένδικου μέσου) ενώπιον του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, υπό την προϋπόθεση ότι πιθανολογείται η ευδοκίμιση της

μενών στην Ελλάδα. Η ρύθμιση καταλήγει έτσι να εισάγει αδικαιολογήτως διαφοροποιημένο καθεστώς ως προ το προϋποθέσεις έναρξης της εκτελεστότητας με βάση τον τόπο κατοικίας του καθ' ου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαφοροποίηση συνιστά δυσμενώς διακριτική μεταχείριση εις βάρος των καθ' αν-κατοίκων της ημεδαπής και είναι, για τον λόγο αυτόν, ευεπίφορη στην πρόκληση στρεβλώσεων του ανταγωνισμού στην επι

έφεσης. Η ίδια δυνατότητα παρέχεται και ενώπιον του δικαστηρίου που δικάζει την έφεση σε κάθε στάση της ενώπιον του δίκτη. Αυτές οι ευχέρειες αιτήσεων αναστολής υφίστανται, κατά την νέα § 5, και όταν δεν είχε χορηγηθεί αναστολή έως την έκδοση απόφασης επί της ανακοπής. Με τις διατάξεις αυτές επιβαρύνεται υπέρμετρα η διαδικασία και αποδυναμώνεται η εκτελεστότητα της διαταγής πληρωμής, ο δε οφειλέτης, πέραν της δυνατότητας αίτησης αναστολής κατά το άρθρο 632 § 3, έχει και άλλα μέσα προστασίας όπως π.χ. την ανακοπή κατά της εκτέλεσης και την αναστολή της εκτέλεσης κατ' άρθρο 937, όταν ασκείται το ένδικο μέσο της έφεσης κατά της απόφασης που απέρριψε την ανακοπή, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με τον ν. 4335/2015 και θα δούμε πιο κάτω. Ταυτόχρονα, το ένδικο μέσο της έφεσης θα αυξηθεί, προκειμένου να μπορεί να δοθεί αναστολή της εκτελεστότητας, ενώ δίνει τη δυνατότητα επανειλημένης άσκησης αίτησης αναστολής και πολλαπλών κρίσεων επί του ζητήματος της αναστολής ή μη της εκτελεστότητας της διαταγής πληρωμής.

Με την § 7 του άρθρου 632 ορίζεται η δυνατότητα σώρευσης ανακοπής κατά της διαταγής πληρωμής και ανακοπής κατά των πράξεων εκτέλεσής της εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 218 ΚΠολΔ. Η ρύθμιση ουδέν προσθέτει, διότι το ζήτημα αντιμετωπίζεται με τις ίδιες προϋποθέσεις στη νομολογία και θεωρία²⁴.

Οι προ τις συνέπειες της ερημοδικίας του ανακόπτων το άρθρο 632 § 7 ΚΠολΔ ορίζει ότι «Αν ο ανακόπτων δεν λάβει μέρος κανονικά στην δίκη, το δικαστήριο συζητεί την υπόθεση χωρίς αυτόν και απορρίπτει την ανακοπή». Η ρύθμισή φαίνεται περιττή, καθώς οι συνέπειες της ερημοδικίας, ελλείψει ειδικής ρύθμισης στην οριζόμενη ως εφαρμοστέα (κατά την § 2) διαδικασία των πιστωτικών τίτλων, διέπονται από τις γενικές διατάξεις (σύστημα των επαχθών συνεπειών ερημοδικίας) των άρθρων 272 ως προ τον ανακόπτωντα (ως διάδικο που εισάγει τη δίκη της ανακοπής) και 271 ως προ τον καθ' ου η ανακοπή (ως διάδικο κατά του οποίου στρέφεται το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο). Ορθά δε καταργείται η ατυχής ρύθμιση του ν. 4055/2012, βάσει της οποίας είχε εισαχθεί το σύστημα της μονομερούς συζήτησης ερήμην του ανακόπτωντος, αδιαφόρως της φύσης της απαίτησης για την οποία εκδόθηκε η διαταγή, και της διαδικασίας εκδίκασής της, με αποτέλεσμα να εξετάζεται η ανακοπή ως προ την ουσιοστική βασιμότητά της εν απουσίᾳ του ανακόπτωντος, με

κόστος ανυπολόγιστο σε βάρος της ταχύτητας απονομής της δικαιοσύνης αλλά της οικονομίας της δικαστικής ενέργειας²⁵. Εν τούτοις, τα πρωτοβάθμια δικαστήρια με δική τους κατασκευή²⁶ δέχονται την εφαρμογή των άρθρων 271 και 272 ΚΠολΔ και στην ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής που εκδικάζονται με την ειδική διαδικασία των πιστωτικών τίτλων.

II) Διαταγή απόδοσης του μισθίου

Οι προ τη διαταγή απόδοσης της χρήσης μισθίου ακίνητου (άρθρα 637 - 646) δεν επέρχονται ουσιώδεις αλλαγές αλλά γενικά αναριθμούνται τα άρθρα.

Δ. Οι τροποποιήσεις στο Γενικό Μέρος της Αναγκαστικής Εκτέλεσης

Η αναγκαστική εκτέλεση, όπως γίνεται παγίως δεκτό στη θεωρία και νομολογία, προστατεύεται συνταγματικά και αποτελεί το μέσο για την πραγμάτωση του διατακτικού της απόφασης από το δεοντολογικό στο πραγματικό επίπεδο. Ωστόσο, η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης δεν πρέπει να ιδωθεί ως ένα τρίτο καταληκτικό στάδιο για την ικανοποίηση του δανειστή, μετά απ' αυτά της έκδοσης της πρωτόδικης απόφασης και των ενδίκων μέσων, αλλά ως μία καθαρά θα μπορούσα να πω «διεκπεραιωτική διαδικασία», η οποία σκοπεύει την ικανοποίησή του, όπως είχα την ευκαιρία να υποστηρίξω στο Παν/νιο Συνέδριο της ΕΕΔ στη Χίο. Η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης πρέπει αναμφίβολα να ελαφρυνθεί, διότι ρυθμίζονται, και μάλιστα με τρόπο αποσπασματικό, πολλές δυνατότητες προστασίας του οφειλέτη, οι οποίες πολλές φορές ασκούνται καταχρηστικά. Το δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης τροποποιείται σε πλείονες διατάξεις και η μεταρρύθμιση αυτή έχει προκαλέσει πολλές επιστημονικές και άλλης αντιδράσεις. Ωστόσο, σε σχέση με διά, είχε αρχικώς προταθεί, υπάρχουν βεβτιώσεις. Θα αναφερθώ μόνο στις κυριότερες τροποποιήσεις του γενικού μέρους της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Στην προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης ορίζεται ορθώς στο άρθρο 924 σε κάθε περίπτωση ο διορισμός αντικλήτου που κατοικεί στην περιφέρεια του πρω-

(25) Πανταξόπουλος, Η ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής, 2013, σ. 268επ.

(26) ΜΠρΑθ 3755/2013, ΝοΒ 2013. 1877-ΜΠρΠειρ 1330/2013,

ΕλλΔνη 2013. 851- ΜΠρΘεσ 22513/2012, Αρι 2015. 461-

ΜΠρΣερ 84/2014, ΕλλΔνη 2014. 898, με αντίθ. παρατ. Παντα-

ξόπουλον ΜΠρΧαν 41/2013, ΕΠολΔ 2013. 400- ΜΠρΘεσ

6223/2014, ΕλλΔνη 2014. 1065-ΜΠρΘεσ 22099/2013, ΕΠολΔ

2013. 719- ΕιρΘεσ 22100/2013, ΕφΑΔ 2013. 1113.

(24) Βλ. αντί άλλων Πανταξόπουλο, Η ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής, 2013, σ. 363επ, με π.π. στη θεωρία και νομολογία.

τοδικείου του τόπου εκτέλεσης και όχι του ειρηνοδικείου, όπως προβλέπεται σήμερα, δεδομένου ότι θα είναι πιο εύκολο στον επισπεύδοντα δανειστή να βρει αντίκλητο στη μεγαλύτερη περιφέρεια του πρωτοδικείου.

Η καθ' ύλη αρμοδιότητα του δικαστηρίου της ανακοπής του άρθρου 933 ΚΠολΔ παραμένει ως έχει με βάση την προέλευση των εκτελεστών τίτλων. Η Επιτροπή Κράνη πρότεινε ως αποκλειστικό δικαιοδοτικό όργανο το Μονομήλες Πρωτοδικείο του τόπου εκτέλεσης κατ' επιρροή της ιταλικής πολιτικής δικονομίας. Στο άρθρο 933 ΚΠολΔ ορίζεται διάταξη για τον προσδιορισμό και την υποχρεωτική εκδίκαση των τυχόν περισσότερων ανακοπών κατά την ίδια δικάσιμο, ρύθμιση που προδήλωσ θα εφαρμόζεται εφόσον αυτό είναι δυνατό και θα επαφίεται στην καλή πειτουργία της γραμματειακής υποστήριξης. Η διάταξη αυτή χαρακτηρίστηκε από τη θεωρία²⁷ ως περιττή και άστοχη, αφού, σύμφωνα με το άρθρο 935 ΚΠολΔ, πόλοι ανακοπής που είναι ήδη γεννημένοι και μπορούν να προταθούν στη δίκη της ανακοπής είναι απαράδεκτοι αν προταθούν σε μεταγενέστερη δίκη, όπου ανακύπτει ζήτημα κύρους της αυτής «ή άλλης πράξης» της διαδικασίας της εκτέλεσης, με συνέπεια η σώρευση στο δικόγραφο της ανακοπής να είναι υποχρεωτική όχι μόνο για τους γεννημένους στην άσκηση της πλόγους που αφορούν την προσβαλλόμενη με αυτήν πράξη εκτέλεσης, αλλά επιπρόσθετα και για όλους τους γεννημένους πλόγους όσων πράξεων εκτέλεσης προηγήθηκαν.

Στην § 1 εδ. τελ. του άρθρου 933 ΚΠολΔ ορίζεται η δυνατότητα άσκησης πρόσθετων πλόγων ανακοπής σε προθεμαία οκτώ ημερών πριν από τη συζήτηση με δικόγραφο που κατατίθεται και κοινοποιείται στον αντίδικο. Η ρύθμιση είναι ειδική σε σχέση με αυτήν του άρθρου 585 § 2 ΚΠολΔ και ουσιαστικά το άρθρο 591 ΚΠολΔ και ορθώς εγκαταλείφθηκε η αρχική επιπλογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων, που τόσες επιστημονικές αντιδράσεις είχε δημιουργήσει²⁸.

Κατά της απόφασης επί της ανακοπής, όταν ο εκτελεστός τίτλος είναι δικαστική απόφαση ή διαταγή πληρωμής, επιτρέπεται μόνον έφεση, ενώ εάν πρόκειται για ανακοπή κατά της εκτέλεσης με όλους τους πλοιοπόύς εκτελεστούς τίτλους του άρθρου 904 εδ. β' ΚΠολΔ, επιτρέπεται η άσκηση όλων των ενδίκων μέσων εκτέλεσης της ανακοπής ερημοδικίας. Η διάκριση αυτή μεταξύ των εκτελεστών τίτλων ως προ τη δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων κατακρίθηκε από τη θεωρία²⁹ ως ανεπιτυχής, διότι έγινε με τελείως απρόσδιοριστα κριτήρια. Δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης με σχετική αίτηση δεν ορίζεται και το άρθρο 938 ΚΠολΔ καταργείται γενικώς, ακριβώς διότι ο πλειστηριασμός σκοπεύται να διενεργείται σε πολύ κοντινό χρονικό σημείο από την κατάσχεση. Η δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης παραμένει μόνο α) για τις περιπτώσεις άμεσης εκτέλε-

(29) Κιουπτσίδην-Στρατονάκη, Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του ΣχΝΚΠολΔ 2014 ως προς το δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης, ΕΠολΔ 2014. 266.

(30) Βλ. Κολοτούρο, Η υπαγωγή της κατ' άρθρο 933 ΚΠολΔ ανακοπής στο σύστημα της προσωρινής δικαστικής προστασίας, ΕΠολΔ 2014. 251επ.

(31) Κολοτούρος, ά.π., ΕΠολΔ 2014. 262.

στο από το δικαστήριο στο οποίο εκκρεμεί η ανακοπή, β) ενώ προβλέπεται η αίτηση δικαστικής αναστολής από το δικαστήριο του ένδικου μέσου με τους ίδιους όρους του καταργηθέντος άρθρου 938 ΚΠολΔ. Ειδικά, όταν ζητείται η αναστολή του πλειστηριασμού αυτή πρέπει να κατατίθεται πέντε εργάσιμες ημέρες πριν από τον πλειστηριασμό.

Ο περιορισμός των ενδίκων μέσων κατά την απόφασης επί της ανακοπής κατά την εκτέλεσης βρίσκεται κατ' εμέ στη σωστή κατεύθυνση, παρά τις πολύ αντίθετες απόψεις που διατυπώθηκαν στην προαναφερθείσα Επιτροπή Κράνη κυρίως από πλευράς των εκπροσώπων των δικηγορικών συλλόγων. Η επιλογή όμως του ένδικου μέσου της έφεσης είναι κατά τη γνώμη μου ατυχής για δύο λόγους. Αφενός διότι δεν ανακύπτουν συχνά ζητήματα ουσίας στις υποθέσεις ανακοπής κατά την εκτέλεσης, αφετέρου διότι τα κυρίως ανακύπτοντα νομικά ζητήματα είναι δυσχερή και θα πρέπει να επιτρέπονται από ανώτατο δικαστήριο, όπως εξ αλήθου έχει διαπιστωθεί μέχρι τώρα, αν αναλογιστεί κανένας τις αποφάσεις και μόνον της Ολομέλειας επί ζητημάτων της αναγκαστικής εκτέλεσης. Επομένως, ο αποκλεισμός του Αρείου Πάγου από τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης είναι εσφαλμένη και στερεί αυτόν και τους διαδίκους από ένα πολύ σημαντικό έργο διαμόρφωσης της νομολογίας σε ιδιαίτερα δυσχερή και σημαντικά ζητήματα. Επομένως τάσσομαι ανεπιφύλακτα υπέρ της αντικατάστασης της έφεσης από την αναίρεση.

Τέλος, η γνωστοποίηση της απόφασης που διατάζει την αναστολή της αναγκαστικής εκτέλεσης μπορεί να γίνει στα εκτελεστικά όργανα και με ηλεκτρονικά μέσα (άρθρο 939 § 1 ΚΠολΔ).

Επίλογος

Μετά τη ρηξικέλευθη νομοθετική τροποποίηση του ν. 2915/2001 με την κατάργηση της προδικαστικής από-

φασης και την κατά συνέπεια ελάφρυνση της δίκης της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, μεσολάβησαν πλείστες όσες νομοθετικές πρωτοβουλίες με την επιγραφή «επιτάχυνση της δίκης, απλοποίηση της απονομής της πολιτικής δικαιοσύνης, ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, εκσυγχρονισμός της πολιτικής δίκης» κ.λπ.. Άλλα από τα νομοσχέδια αυτά στόχευαν πράγματι στον επιγραφόμενο τίτλο, άλλα απλώς τυπικά έφεραν τον τίτλο αυτόν, προφανώς επιρρεαζόμενα από το πνεύμα της εποχής, άλλα και από την καθημερινή διατυπούμενη ευχή της ταχείας απονομής της δικαιοσύνης. Και στις δύο περιπτώσεις το αποτέλεσμα ήταν το ίδιο, δηλ. η υπάρχουσα σημερινή κατάσταση της πολιτικής δικαιοσύνης. Αυτό, κατά τη γνώμη μου, επιρρωνύει τη θέση ότι οι νόμοι από μόνο τους σχετικάς μόνο μπορούν να οδηγήσουν στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, λαμβανομένου υπ' όψιν και του ότι οι εκάστοτε διαδοχικές νομοθετικές ρυθμίσεις μιας περιόδου αντικαταστάθηκαν με άλλες που προϊσχουσαν, έτσι ώστε ο νομοθέτης να εμφανίζεται ότι παλινδρομεί. Το σημαντικότερο όμως στοιχείο για την απονομή της δικαιοσύνης είναι η επιχειρησιακή διαχείριση της δικαιοσύνης αλλά και η εκάστοτε αξιολόγησή της. Στοιχεία που κατά τη γνώμη μου είλειπον. Η διάκριση μεταξύ της πολιτικής δικονομίας και της επιχειρησιακής διαχείρισης της δικαιοσύνης είναι σαφής. Επομένως, δίπλα στις εκάστοτε νομοθετικές τροποποιήσεις πρέπει να συντελείται η αναμόρφωση των ισχυόντων καταστατικών των δικαστηρίων, η καλύτερη κατανομή του ανθρώπινου εγκέφαλου, η αιτηματική θεμελιωμένη σε συγκεκριμένους λόγους επαληθεύει το δικαιοπολιτικό και δογματικό θεμέλιο της ρύθμισης, ως ειδικότερης εκδήλωσης του διαθετικού συστήματος και του συστήματος της συζητήσεως στο πεδίο της έκκλησης δίκης (106 ΚΠολΔ)¹.

Περί της επέκτασης ή μη του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης στα κεφάλαια της απόφασης που συνέχονται αναγκαία με το εκκληθέν

Δημητρίου Γ. Μπαρμπινιώτη

Λέκτορα Νομικής Σχολής
Δημοκράτειου Πανεπιστημίου Θράκης

I. Οι βασικές συνισταμένες του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης

Αντικείμενο των αναπτύξεων που έπονται είναι το ζήτημα, εάν το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης εκτείνεται και καταλαμβάνει, πέραν του εκκληθέντος κεφαλαίου, και εκείνα τα οποία συνέχονται αναγκαία με αυτό, έτσι ώστε να μεταβιβάζονται επίσης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, καίτοι δεν εκκαλούνται με κύριο ή πρόσθιτο λόγο έφεσης ή με αντέφεση. Η μελέτη αφιερώνεται στον Καθηγητή Νικόλαο Κλαμαρά, ο οποίος με το έργο του έχει συμβάλει σημαντικά στην ερμηνεία του δικαίου της έφεσης.

Η ρύθμιση του άρθρου 522 ΚΠολΔ ορίζει ότι με την άσκηση της έφεσης η υπόθεση μεταβιβάζεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο μέσα στα όρια που καθορίζονται από την έφεση και τους πρόσθιτους λόγους. Η διάταξη, αποτυπώνοντας τον κανόνα *tantum devolutum quantum appellatum*, εισάγει περιορισμό: η μεταβιβάση της υπόθεσης στον δεύτερο βαθμό δεν είναι, άνευ ετέρου τινός, καθολική. Περιορίζεται εντός των συγκεκριμένων ορίων που θέτει το αίτημα της έφεσης και οι λόγοι, κύριοι ή πρόσθιτοι, επί των οποίων το αίτημα αυτό ερείστεται. Η απόλυτη εξάρτηση της μεταβιβάσης από την υποβολή αιτήματος θεμελιωμένου σε συγκεκριμένους λόγους επαληθεύει το δικαιοπολιτικό και δογματικό θεμέλιο της ρύθμισης, ως ειδικότερης εκδήλωσης του διαθετικού συστήματος και του συστήματος της συζητήσεως στο πεδίο της έκκλησης δίκης (106 ΚΠολΔ)¹.

(1) Κεραμεύς, Ένδικα Μέσα⁴, 2007, σ. 71· Νίκας, Πολιτική Δικονομία, III, 2007, σ. 192 - 193.

Το ένδικο μέσο της έφεσης, έτσι ως καταστρώνεται στο ελληνικό δικονομικό σύστημα, κατατέίνει, αφενός μεν στον έλεγχο των σφαλμάτων της πρωτόδικης απόφασης, αφετέρου δε στην αναδίκαση της ουσίας της διαφοράς. Αντίστοιχα διαμορφώνεται και το αντικείμενο της μεταβιβάσης, προκειμένου να καταστεί δυνατή η πλειουργία του ενδίκου μέσου². Καίτοι το ελεγκτικό σκέλος της πλειουργίας αυτής θα μπορούσε να περιοριστεί και σε μεμονωμένες μόνον κρίσεις της εκκαλουμένης απόφασης, η αναδίκαση προϋποθέτει ότι ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου ανέρχεται η πρωτοδικίας υποβληθείσα αυτοτελής αίτηση παροχής έννομης προστασίας. Έτσι, το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα αφορά πάντοτε σε κεφάλαιο της εκκαλουμένης, ήτοι σε οριστική αυτής διάταξη με την οποία το δικάσαν δικαστήριο αποφαίνεται επί του παραδεκτού ή/και του βάσιμου αυτοτελούς αιτήματος παροχής δικαστικής προστασίας³. Η οριστική αυτή διάταξη αποτελεί το επάχιστο

(2) Για τη σύνδεση αυτήν της ρύθμισης του μεταβιβαστικού αποτελέσματος προς το σύστημα της έφεσης το οποίο ινιθετεί ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας βλ. Μπακόπουλο, Οι εξουσίες του εφετείου μετά την εξαφάνιση της εκκαλουμένης, Ελλάδη 1989. 265 Ρίκο, Τα όρια της μεταβιβάσεως, Ελλάδη 1985. 181· Νίκα, Πολιτική Δικονομία, III, 2007, σ. 193, 238επ.

(3) Βλ. ιδίως Μακρίδου, Πρόσθιτοι λόγοι εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ, 2000, σ. 42επ. Βλ. επίσης Αρβανιτάκη, Η κατ' ουσίαν έρευνα της διαφοράς μετά την εξαφάνιση της πρωτόδικης αποφάσεως, 2001, σ. 69. Καλαβρό, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, 2009, σ. 475. Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (- Μαργαρίτη), ΚΠολΔ I (2000), άρθρο 520, αρ. 37· Μπακόπουλο, Ζητήματα από την κατ' έφεση δίκη, Ελλάδη 1992. 1137, 1144· Μπέη, ΠολΔ, άρθρο 520, σ. 1957 και άρθρο 523, σ. 1978.